

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl Europos Parlamento ir Tarybos sprendimo dėl Europos aktyvaus senėjimo metų (2012)

(COM(2010) 462 galutinis)

(2011/C 51/11)

Pranešėja **Renate HEINISCH**Bendrapranešėjis **José Isaiás RODRÍGUEZ GARCÍA-CARO**

Europos Sąjungos Taryba ir Europos Parlamentas, vadovaudamiesi Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo 304 straipsniu, 2010 m. rugsėjo 7 d. nusprendė pasikonsultuoti su Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetu dėl

„Pasiūlymo priimti Europos Parlamento ir Tarybos sprendimą dėl Europos aktyvaus senėjimo metų (2012)“

COM(2010) 462 galutinis.

Komiteto biuras 2010 m. rugsėjo 14 d. pavedė Užimtumo, socialinių reikalų ir pilietybės skyriui atlikti Komiteto parengiamąjį darbą šiuo klausimu.

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetas, atsižvelgdamas į tai, kad darbas skubus, savo 466-ojoje plenarinėje sesijoje, įvykusioje 2010 m. spalio 21 d. pagrindine pranešėja paskyrė Renate HEINISCH, bendrapranešėju José Isaiás RODRÍGUEZ GARCÍA-CARO ir priėmė šią nuomonę vieningai.

1. Išvados

1.1 EESRK pritaria pasiūlymui 2012 m. paskelbti „Europos aktyvaus senėjimo metais“. Tačiau šis pavadinimas ir su juo susijusi koncepcija neatspindi šių Europos metų tikslo, kaip jį įsivaizduoja EESRK – senėjimas turėtų būti ne tik aktyvus, bet ir **sveikas, orus ir kupinas gyvenimo džiaugsmo**. Todėl „aktyvus“ senėjimas neturėtų būti suprantamas tik kaip galimybė prailginti darbingą amžių arba dalyvavimą visuomenės gyvenime. Todėl Komisija raginama suformuluoti platesnio pobūdžio pavadinimą, kuriame būtų atsižvelgiama ir į šiuos papildomus gyvenimo kokybės aspektus.

1.2 Dabartinė ligšiolinių Europos metų turinio ir jų įgyvendinimo forma ne visiškai pateisina su jais susijusius lūkesčius. Rengiant visas iniciatyvas reikia užtikrinti, kad jos būtų veiksmingesnės turinio požiūriu, o jos pačios – labiau matomos.

1.3 Dabartinis Komisijos pasiūlymas nenumato aiškaus koordinavimo Sąjungos lygiu. Tačiau norint, kad ši iniciatyva sulauktų daugiau dėmesio ir būtų naudinga ilgą laiką, būtina, kad ją koordinuotų centrinė ir kompetentinga institucija.

1.4 Centralizuotas koordinavimas reikalingas ir sudarant biudžetą bei skirstant lėšas. Šiuo atveju EESRK pasigenda aiškos biudžeto sandaros.

1.5 Norint užtikrinti teigiamą 2012 m. Europos metų poveikį, būtina Europos lygiu suderinti terminus „senėjimas“,

„aktyvus“, „sveikas“ ir „orus“. Lygiavertės priemonės galimos tik tuo atveju, jei visi vienodai supras šiuos principus.

1.6 EESRK palankiai vertina 5 straipsnyje nurodytą Europos Parlamento, valstybių narių, Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto bei Regionų komiteto dalyvavimą Europos metų veikloje. EESRK yra įsitikinęs, kad gali puikiai atlikti lyderio vaidmenį ugdant sąmoningumą ir rengiant konstruktyvias socialinių partnerių ir organizuotos pilietinės visuomenės diskusijas ir supažindinant su jų turiniu kitus suinteresuotuosius subjektus. Komitetas šio vaidmens pirmiausia galėtų imtis kuriant Europos ir valstybių mastu įgyvendinamų priemonių stebėsenos centrą, kuris prisidėtų ir prie siūlomo steigti „Europos aljanso už aktyvų senėjimą“, kurio užduotis būtų koordinuoti veiksmus Sąjungos lygiu. EESRK taip pat galėtų atlikti Europos metų „ambasadoriaus“ vaidmenį. Be to, būtų naudinga surengti konferenciją svarbiausiais Europos metų klausimais, kurios išvados turėtų būti įtrauktos į stebėsenos centro rengiamą nuomonę savo iniciatyva.

2. Bendrosios pastabos

2.1 Jau ne vienerius metus tiek Europos Komisijoje, tiek EESRK vyksta diskusijos dėl valstybėms narėms išylančių iššūkių, susijusių su demografiniais pokyčiais. Nagrinėjami klausimai apima kartų solidarumą, vyresnio amžiaus darbuotojus, sveikatos priežiūrą, pagyvenusių žmonių priežiūrą ir ilgalaikę slaugą, prievartą prieš vyresnio amžiaus žmones, visą gyvenimą trunkantį mokymąsi, vyresnio amžiaus žmonių poreikius ir gyventojų senėjimo poveikį sveikatos ir gerovės sistemoms ⁽¹⁾.

⁽¹⁾ Žr. nuomonių sąrašą http://www.eesc.europa.eu/sections/soc/index_en.asp

2.2 Papildant ankstesnių ES pirmininkavusių valstybių tikslus – strategiją „Europa 2020“ ir Europos metus 2010 (kovos su skurdu ir socialine atskirtimi metai) ir 2011 (Europos savanoriškos veiklos metai), buvo pateiktas pasiūlymas 2012 m. paskelbti „Europos aktyvaus senėjimo metais“. EESRK sutinka, kad pavadinus metus „aktyvaus senėjimo metais“, šis trumpas pavadinimas yra tiksliai suformuluotas ir apima kartų solidarumo principą, pastarojo net ir neįvardijant. Tačiau šis pavadinimas neatspindi nagrinėtinų temų įvairovės.

2.3 Pasaulio sveikatos organizacija „aktyvų senėjimą“ apibrėžia kaip sveikatos, dalyvavimo visuomenės gyvenime ir saugumo gerinimo procesą, siekiant senėjimo proceso metu pagerinti asmenų gyvenimo kokybę⁽²⁾. Ši apibrėžtis rodo, kad aktyvus senėjimas pirmiausia turi būti propaguojamas užtikrinant sveiką senėjimą ir savarankišką gyvenimą. Vyresnio amžiaus žmonių dalyvavimo galimybes galima didinti tiek užimtumo srityje – gerinant darbo sąlygas, tiek ir visuomenėje – kovojant su atskirtimi ir organizuojant savanorišką darbą. Apie aktyvų senėjimą galima kalbėti tik tuo atveju, jei užtikrinama bent minimali apsauga. Todėl EESRK yra įsitikinęs, kad pavadinimas „Europos aktyvaus, sveiko ir oraus senėjimo metai“ būtų daug išsamesnis.

2.4 Rengdamas pirmiau minėtas nuomones⁽³⁾, EESRK į diskusijas visada įtraukdavo atitinkamus generalinius direktoratus. Todėl Komitetas palankiai vertina Komisijos ketinimą ir 2012 m. sudaryti galimybę dalyvauti visiems susijusiems generaliniams direktoratus, pasitelkiant atitinkamus jų struktūrinius ir finansinius išteklius. Komitetas mano, jog svarbu tai daryti koordinuotai.

2.5 Atsižvelgdamas į tai, EESRK pritaria tolesnėms diskusijoms „2012 m. Europos metų“ tema, kurios vyks seminario „Sveikas senėjimas: vartotojų parengimas aktyviam senėjimui“⁽⁴⁾ ir „Trečiojo demografijos forumo“⁽⁵⁾ metu.

2.6 EESRK palankiai vertina ir numatytą trejų metų terminą (2011–2014 m. pradžia). Šis ilgesnis laikotarpis bus naudingas įtvirtinant nagrinėjamą temą visose svarbiose politikos srityse.

2.7 Komitetas palankiai vertina ir pasiūlyme nurodytus tematinis prioritetus. 3.3 skirsnyje „Priemonių turinys“ išdėstomi būtini turinio papildymai.

3. Konkretios pastabos

3.1 1 straipsnis - Tema

3.1.1 Viešosiose diskusijose dėl demografinių pokyčių gyventojų senėjimas ilgą laiką buvo vertinamas kaip našta visuomenei, ypač socialinėms ir sveikatos priežiūros sistemoms. Šis neigiamas požiūris pamažu pradeda keistis. Vis daugiau dėmesio

skiriama vyresnio amžiaus žmonių potencialui ir pabrėžiamos galimybės, kurias suteikia senėjanti visuomenė.

3.1.2 Tačiau norint, kad vyresnio amžiaus žmonės ir, apskritai, visuomenė galėtų pasinaudoti teigiamais demografinių pokyčių aspektais, būtina užtikrinti, kad žmonės turėtų galimybę sveikai ir saugiai senėti. Tik taip jie galės aktyviai išnaudoti savo potencialą ir prisidėti prie kartų solidarumo skatinimo. Tačiau šios prielaidos atsispindi tik 2.3 punkte siūlomame pavadinime.

3.1.3 Norint užtikrinti teigiamą 2012 m. Europos metų poveikį, būtina Europos lygiu suderinti sąvokas „senėjimas“, „aktyvus“, „sveikas“ ir „orus“. Tik vienodas šių principų supratimas leis užtikrinti lygiaverčius veiksmus.

3.2 2 straipsnis - Tikslai

3.2.1 „Aktyvus“ senėjimas neturėtų būti suprantamas tik kaip galimybė prailginti darbingą amžių arba dalyvavimą visuomenės gyvenime organizuojant savanorišką darbą. Veikiau priešingai, būtina pripažinti ir vertinti įvairią naudą, kurią vyresnio amžiaus žmonės gali duoti visuomenei bei užkirsti kelią socialinei atskirtčiai. Tai apima, pavyzdžiui, finansinę ir (arba) socialinę paramą jaunesniems šeimos nariams, prižiūrintiems partnerius ir draugus, intelektualinę ir meninę kūrybą bei inovacijas, patirties ir vertybių perdavimą ir kt. Iki tam tikro lygio visa ši veikla galima net ir esant su sveikata susijusiems ir kitokiems apribojimams. Tačiau turint omenyje, kad visa tai daroma gana sunkiomis aplinkybėmis, tai turėtų būti juo labiau vertinama.

3.2.2 Atsižvelgdamas į tai, Komitetas palankiai vertina ir palaiko Komisijos nurodytus tikslus: i) sudaryti geresnes darbo sąlygas vyresnio amžiaus žmonėms, ii) skatinti aktyvų dalyvavimą visuomenės gyvenime ir iii) skatinti sveiką senėjimą. Tačiau Komitetas mano, kad tolesnis tikslas turėtų būti saugus ir orus senėjimas.

3.2.3 EESRK taip pat mano, kad planuojamos priemonės yra tinkamos, norint pasiekti nurodytus tikslus. Pageidautina tikslingai taikyti šias priemones šia tvarka:

— „didinti informuotumą“

— „skatinti valstybių narių bendradarbiavimą ir įvairaus pobūdžio sąveiką“ ir

— „sudaryti pagrindą konkretiems veiksams ir įsipareigojimams“.

⁽²⁾ „(...) as the process of optimizing opportunities for health, participation and security in order to enhance quality of life as people age“, World Health Organisation (2002) *Active Ageing - A Policy Framework*, p. 12.

⁽³⁾ Žr. 2.1 punktą ir 1 išnašą.

⁽⁴⁾ „Healthy Ageing: Consumer empowerment for active ageing“, 2010 m. spalio 18 d.

⁽⁵⁾ „Third Demography Forum“, 2010 m. lapkričio 22–23 d.

3.3 3 straipsnis - Priemonių turinys

3.3.1 Komitetas mano, kad pasiūlymo 3 straipsnyje išvardytos priemonės yra prasmingos. Tačiau jos yra pernelyg bendro pobūdžio, suformuluotos panašiai kaip ir ankstesniais Europos metais ir gali būti pritaikytos visoms įmanomoms kampanijoms. Šios priemonės turėtų įgauti pilietinį aspektą, o ne likti vien ekspertų užduotimi. Pasinaudojant kai kuriais ankstesnių konsultacijų metu pateiktais pasiūlymais būtų galima padaryti didesnę poveikį visuomenei. Be to, EESRK siūlo, remiantis ankstesnėmis nuomonėmis, į tolesnę diskusiją įtraukti šias temas:

3.3.1.1 Siekiant vyresnio amžiaus žmonėms sudaryti galimybes **ilgiau dalyvauti profesinėje veikloje**, reikalingos plataus masto priemonės ir patobulinimai ⁽⁶⁾.

3.3.1.2 Siekiant palengvinti ir tuo pačiu metu įvertinti įvairiapusių savanoriškos vyresnio amžiaus žmonių veiklos naudą visuomenei apskritai ir jaunesnėms kartoms reikia sukurti ES masto **savanoriško darbo statusą**, suderinti šią koncepciją, pripažinti ir rengti savanorišką darbą dirbančius asmenis ⁽⁷⁾, sukurti šio „darbo“ sistemą, kad ji neturėtų neigiamo poveikio jaunų žmonių galimybėms darbo rinkoje.

3.3.1.3 Siekiant išsaugoti vyresnio amžiaus žmonių veiklos potencialą būtina visose amžiaus grupėse stiprinti **prevenciją, sveikatinimą ir sveikatos ugdymą** ⁽⁸⁾.

3.3.1.4 Reikia dėti pastangas **atverti formaliojo švietimo sistemą** vyresnio amžiaus žmonėms, siekiant skatinti jų mokymą ir socialinę integraciją. Tai turėtų apimti visų socialinių grupių vyresnio amžiaus žmonių galimybes naudotis **naujomis IRT** (pavyzdžiui, pagal ES programą „Senėjimas informacinėje visuomenėje“ ⁽⁹⁾).

3.3.1.5 Būtina atsižvelgti į tai, kad demografiniai pokyčiai teikia ir naujų galimybių. Tai susiję su, pavyzdžiui, naujomis **karjeros galimybėmis ir darbo vietomis** slaugos, įvairių amatų koordinavimo, politinio konsultavimo ir kitose srityse. Nauja **vartotojų grupė**, kurią sudaro vyresnio amžiaus žmonės,

suteikia papildomų galimybių ekonomikai, pavyzdžiui, srityse, kur taikomas principas „tinkamas visiems“, įgyvendinant programą „Kasdienį gyvenimą palengvinanti aplinka“ (*Ambient assisted living*) bei konsultuojant vartotojų reikalų klausimais. Be to, reikia stiprinti vartotojų teises ⁽¹⁰⁾.

3.3.1.6 Taikant priemones visose nurodytose srityse būtų laikytis **lygybės požiūrio**, vienodai vertinant visas gyventojų grupes: moteris ir vyrus, sveikus ir neįgalius, migrantus ir vietos gyventojus. Ypatingą dėmesį būtina skirti skurde gyvenantiems žmonėms ⁽¹¹⁾.

3.3.2 Norint įgyvendinti tikslus pasiūlytose srityse reikalingos įvairios strategijos ir veiksmai:

3.3.2.1 Nuolatinės **informuotumo didinimo kampanijos**, skirtos vyresnio amžiaus žmonių potencialui, didesniai jų vertinimui ir jų motyvavimui aktyviai dalyvauti visuomenės gyvenime vietos, regionų ir nacionaliniu lygiu. Tai apima ir žinias-klaides kampanijas, kuriomis siekiama išplėsti požiūrį į naujo pobūdžio senėjimą.

3.3.2.2 **Europos projektų** skatinimas, pavyzdžiui, „Transage“, Europos tinklas „LILL“ („Learning in Later Life“), siekiant sudaryti bendravimo ir keitimosi patirtimi galimybes įvairių Europos šalių vyresnio amžiaus žmonėms ir didinti jų informuotumą apie visą gyvenimą trunkantį mokymąsi (įskaitant „Mokymąsi ilgai gyventi“).

3.3.2.3 Parama projektams, skirtiems **darniam kartų sambūviui**, pavyzdžiui, skirtingoms kartoms skirtų tinklų ir centrų kūrimas, „istorijų pasakojimo kavinės“, kartoms skirti Europos filmų festivaliai ir kt., plečiant galimybes mokytis vieniems iš kitų ir kovojant su vyresnio amžiaus žmonių atskirtimi.

3.3.2.4 Atsižvelgiant į tai, ypatingą dėmesį reikia skirti vietos ir regionų skirtumams. Ypač veiksmingos pasirodė esančios vietos lygiu įgyvendinamos priemonės.

3.4 4 straipsnis - Veiklos koordinavimas su valstybėmis narėmis

3.4.1 Siekiant užtikrinti deramą nacionalinės veiklos koordinavimą būtina laiku paskirti nacionalinius koordinatorius (vėliausiai iki 2011 m. kovo). Kiekviena valstybė narė privalo užtikrinti, kad nacionalinė koordinavimo tarnyba į veiklą įtrauks įvairius nacionalinio, regionų ir vietos lygio suinteresuotuosius subjektus ir mažesnes organizacijas bei veikėjus ir informuos juos apie prašymų pateikimo būdus, procedūras, taip pat esamas finansavimo galimybes.

⁽⁶⁾ Žr., pavyzdžiui, EESRK 2009 m. kovo 25 d. nuomonę savo iniciatyva dėl „Senėjančių darbuotojų padėties vykstant pramonės permains: paramos teikimas ir darbuotojų amžiaus įvairovės valdymas sektoriuose ir įmonėse“. Pranešėjas Marian KRZAKLEWSKI (OL C 228, 2009 9 22, p. 24).

⁽⁷⁾ Žr. 2006 m. gruodžio 13 d. EESRK nuomonę dėl savanoriškos veiklos, jos vaidmens Europos visuomenėje ir jos poveikio, pranešėja Erika Koller, bendrapranešėję Gräfin zu EULENBURG (OL C 325, 2006 12 30, p. 46).

⁽⁸⁾ Žr., pavyzdžiui, 2010 m. liepos 15 d. EESRK nuomonę dėl gyventojų senėjimo poveikio sveikatos priežiūros ir socialinės apsaugos sistemoms, pranešėja Renate HEINISCH (OL...).

⁽⁹⁾ Žr., pavyzdžiui, 2008 m. kovo 13 d. EESRK nuomonę dėl Komisijos komunikato Tarybai, Europos Parlamentui, Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetui ir Regionų komitetui tema: „Veiksmų planas: Suaugusiųjų mokymosi veiksmų planas. Mokytis niekada nevēlu“, pranešėja Renate HEINISCH, bendrapranešėję An LE NOUAIL MARLIÈRE, bendrapranešėjis José Isaias RODRÍGUEZ GARCÍA-CARO (OL C 204, 2008 8 9, p. 89).

⁽¹⁰⁾ Žr. 8 išnašoje nurodytą nuomonę.

⁽¹¹⁾ 2008 m. skurdas grėsė 19 proc. ES-27 vyresnio amžiaus žmonių (65 metų ir vyresni) Žr. http://epp.eurostat.ec.europa.eu/portal/page/portal/living_conditions_and_social_protection/data/database

3.5 5 straipsnis - Koordinavimas Sąjungos lygiu

3.5.1 EESRK pripažįsta šiame straipsnyje nurodytą Komisijos veiklą, skirtą koordinavimui Sąjungos lygiu. Tačiau Komitetui susirūpinimą kelia tai, kad dabartiniame Komisijos pasiūlyme neatsispindi aiškus generalinių direktoratų koordinavimas ir koordinavimas Sąjungos lygiu. Tačiau norint, kad visa iniciatyva sulauktų daugiau dėmesio ir būtų naudinga ilguoju laikotarpiu, būtina, kad ją koordinuotų centrinė ir kompetentinga institucija.

3.5.2 Todėl Komiteto manymu, būtina imtis šių priemonių:

3.5.2.1 Steigti EESRK jau pasiūlytą „**Europos aljansą už aktyvų senėjimą**“⁽¹²⁾, pagal „Europos aljanso už šeimą“ pavyzdį, siekiant visose politikos srityse įtvirtinti „Aktyvaus, sveiko ir oraus senėjimo“ temas ir užtikrinti priemonių koordinavimą po 2012 m.

3.5.2.2 Numatyti išvardytų priemonių įgyvendinimui skirtas biudžeto lėšas, nes EESRK nuomone, finansavimas esamų fondų ir programų biudžetų lėšomis yra sudėtingas, ir, greičiausia, nepakankamas. „Europos savanoriškos veiklos metams (2011)“ buvo skirta 6 milijonai eurų, o „Kovos su skurdu ir socialine atskirtimi metams (2010)“ – 17 milijonų eurų. Komitetas ragina pakankamai lėšų skirti ir 2012 metams. Atsižvelgdamas į ekonomikos krizę, EESRK pritartų, kad turėtų būti visiškai išnaudoti esamų programų biudžetai. Tačiau šiuo atveju būtina aiškiai apibrėžti kokios apimties ir kokiems projektams

skiriamos konkrečių pasiūlytų fondų ir programų lėšos ir kaip jos turėtų būti koordinuojamos.

3.5.2.3 EESRK, kaip „tiltas tarp Europos institucijų ir pilietinės visuomenės organizacijų“ yra pasirengęs atlikti svarbų vaidmenį 2012 m. Komitetas šio vaidmens pirmiausia galėtų imtis kuriant observatoriją, skirtą Europos ir valstybių mastu įgyvendinamų priemonių vertinimui ir tokiu būdu paremtų siūlomą steigti „Europos aljansą už aktyvų senėjimą“ Be to, EESRK galėtų priiimti Europos metų „ambasadoriaus“ vaidmenį. Būtų naudinga surengti ir konferenciją svarbiausiais Europos metų klausimais, kurios išvados turėtų būti įtrauktos į nuomonę savo iniciatyva.

3.6 6 straipsnis - Suderinamumas ir papildomumas

3.6.1 Svarstant aktyvaus, sveiko ir oraus senėjimo klausimus būtina remtis praėjusių Europos metų (2010 ir 2011) turiniu ir vertinti juos platesniu požiūriu, nes tiek kova su skurdu, tiek savanoriškos veiklos skatinimas tiesiogiai susiję su aktyviu, sveiku ir oriu senėjimu.

3.7 7 straipsnis - Vertinimas

3.7.1 Komitetas labai palankiai vertina tai, kad vėliausiai 2014 m. pradžiai Komisija privalo parengti Europos metų vertinimo ataskaitą. Šiam tikslui – kaip, beje, ir kitų programų atveju – reikia parengti procedūras, kuriose būtų numatyta nutraukti veiklą, kuri pasirodė esanti neveiksminga.

2010 m. spalio 21 d., Briuselis

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto
pirmininkas
Staffan NILSSON

⁽¹²⁾ Žr. 8 išnašoje nurodytą nuomonę.